

Zádný den svého dětství jsme snad neprožívali tak zplna, jako dny domněle neprožitě, dny strávené s oblíbenou knihou. Všechno, čím druzí vyplňovali, jak se zdálo, čas těchto dnů a čemu jsme unikali, jako vulgární zavadě, rušící naši božskou potěchu, byli bychom mohli při četbě vnímati leda jako dotěravost: přišel-li některý přítel tě vyzvati k hře, právě když jsi četl nejzajímavější místo, donutila-li tě včela nebo sluneční paprsek vzhlednouti od stránky nebo si přisednouti někam jinam, měl-lis ochutnat to, co ti přinesli k snědku, ale co, tebou nepovšimnuto, vychladlo nebo okoralo vedle tebe na lavici, zatím co slunce ochabovalo na blankytném nebi, bylo-li nutno vrátit se kvůli obědu, za něhož mysls jenom na okamžik, kdy budeš moci dokončit přerušenu kapitulu. Četba z dob dětství vyryla naopak v nás tak lahodnou vzpomínku (a mnohem vzácnější podle našeho dnešního soudu než obsah tehdejší zbožňované četby), že probíráme-li se ještě dneska knihami z dětství, jako bychom přímo uchovali kalendáře uplynulých dnů s nadějí, že spatříme jednou na jejich stránkách odlesky domovů a rybníků, které již neexistují.

Kdo by si nevzpomínal, jako já, na tuto četbu v času prázdných chvil, ukrádanou postupně a potají ve všech hodinách denních, jež byly dosti klidné a nerušené, aby mohly býti knize přístřeším. Ráno po návratu z parku, když všichni odešli na procházku, vklouzl jsem do jídelny, kam až do hodiny snídaně, dosud velmi vzdálené, nikdo nevcházal kromě staré a poměrně mlčelivé Blaženy a kde byly velmi uctivými druhy mé četby jenom pestré nástěnné talíře, kalendář s právě utrženým listem včerejšího data, hodiny a krb, které hovoří nečekající na odpověď a jejichž tichá řeč beze slov nevyhlubuje jako lidská slova propast mezi slovy čtenými. Uvelebil jsem se vedle ohýnku z drobných polen, o němž strýc, časné ráno zahradničící, říkával: „To neuškodí. Malé ohniště je docela příjemné; věřte mi, že bylo o šesté pořádně chladno v zelinářské zahrádce. A pak že máme za týden velikonoce!“ Do snídaně, která bohužel nadobro přerušovala mou četbu, zbývaly ještě dvě hodiny. Občas jste zaslechli lomoz pumpy a vytékající vody, i bylo vám zvednouti k ní oči a dívati se na ni zavřeným oknem, stála nedaleko jediné zahradní cesty, půlměsíčně vroubíci dlaždicemi a majolikou záhony macešek, které jako by kdosi byl natrhal na příliš krásném nebi, na tomto nebi mnohobarevném a jakoby zrcadleném kostelním oknem, kteréš vídal někdy mezi střechami vesnických chalup, na truchlivém nebi, objevujícím se před bouřemi nebo po nich, když se připozdívá a den končí. Na neštěstí přicházela kuchařka dlouho před snídaní prostřítí na stůl; kdyby to byla dělala aspoň bez řečí! Domnívala se však, že musí říci: „Sedíte tak nepohodlně; mám přisunout stůl?“ A jenom pro odpověď: „Ne, děkuji pěkně,“ bylo mi náhle zaraziti a z daleka přivésti svůj hlas, jenž opakoval neslyšně a plynule všechna slova čtená očima.

Po snídani jsem pokračoval ihned v četbě; zejména byl-li den trochu dusný, uchýlovali se všichni do svých pokojů; mohl jsem tedy také vyběhnouti po schodišťátku s drobnými stupni do nízkého patra, s jehož vysokánských oken bys byl

hravě seskočil jako dítě na ulici. Zavřel jsem okno, nemoha se vyhnouti pozdravu puškaře z protějška, který pod záminkou stahování rolet vycházel den co den po snídani před krám, aby si vykouřil dýmku a popřál dobrého dne kolemjdoucím, kteří se nezřídká zastavovali na potlach. Teorie Williama Morrise, jichž tak důsledně použil Maple a angličtí dekoratéri, hlásají, že pokoj jest krásný jenom tehdy, jsou-li v něm toliko věci nám užitečné, a že každá užitečná věc, buďsi to pouhý hřebík, nemá býti zakryta, nýbrž naopak nápadná. Nad mosaznou postelí zcela odkrytou na nahých stěnách těchto hygienických pokojů několik reprodukcí veleděl. Podle zásad této estetiky nebyla má světnice ani za mák krásná, bylať zavalena věcmi zhola neužitečnými, které tak cudně zastíraly věci potřebné, že bylo velmi nesnadné jich prakticky použítí. Ale právě pro tyto věci, jež tam nebyly k mému pohodlí, nýbrž jako by sem byly přišly z vlastního potěšení, zdál se mi můj pokoj tuze krásný. Tyto vysoké bílé ložní záclony, které odkrývaly zrakům postel jako nitro svatyně; kupa marcelinových pokrývek na nohy a květovaných příkrývek, vroubených ložních přehozů a podušek s batistovými povlaky, pod nimiž mizela postel ve dne jako oltář v mariánském měsíci pod věncovím a kytkami a které jsem večer před spaním kladl opatrně na lenošku, kde trávil dobrovolně noc; vedle postele trojice předmětů: sklenice s modrými vzorci, podobná cukřenka a karaf (pořád prázdný ode dne mého příchodu na rozkaz mé tety, která se bála, aby mě nemusela viděti jej „rozlévat“), jakési bohoslužebné náčiní – skoro tak posvátné jako vedle něho v skleněné baňce vzácný likér z oranžových květů – o němž se mi ani nesnilo, že je mi dovoleno je znesvětit nebo že je mi možno je použítí, jako by to byla posvěcená ciboria, které jsem však dlouho před svlékáním bedlivě pozoroval, obávaje se, abych je nepřevrhl zbrklým pohybem; tyto drobné stóly s háčkovanou obrubou, které sypaly na opěradla křesel plášť bílých růží, jež nebyly patrně bez trní, když jsem pokaždé, skončiv čtení a chtěje vstáti, zpozoroval, že jsem se o ně zachytil; ten zvonovitý poklop, pod nímž jsouce odloučeny od sprostných doteků, žvatlaly kyvadlové hodiny důvěrně s lasturami ze vzdálených končin a se starým sentimentálním květem, který byl však tak těžký, že když se hodiny zastavily, nikdo krom hodináře si z opatrnosti netroufal je natáhnouti:

všecky tyto věci, které sem zřejmě nebyly dány, aby jich někdo užíval, zabydlovaly můj pokoj myšlenkami do jisté míry osobními, které vypadaly jako zvláštní choutka, vybírající si k životu právě tento pokoj a libující si v něm; podobně zalíbení mívají stromy v kterémsi mýtině a květiny v pokraji cest nebo starých zdech. Naplňovaly jej mlčenlivým a rozličným životem, tajemstvím, v němž se má bytost ztrácela a jímž se cítila okouzlena; proměňovaly pokoj v jakousi kapli, kde slunce – když pronikalo červenými tabulemi, jež dal můj strýc zasadit do horních částí oken – nejprve rudě prošívalo hlohové záclony a poté vykládalo stěny svitem tak podivným, jako by vnikalo do kapličky vysokými okny chrámové lodi; a jelikož halas kostelních zvonů zazníval sem velmi hlaholivě pro jejich blízkost našemu domu – ostatně od nedalekého kostela vedla o velkých svátcích cesta posypaná kvítím k našemu božitélovému oltáři – mohl jsem si představovat, že zvony vyzvánějí pod naší střešou, právě nad oknem, odkud jsem často zdravil faráře s breviářem, tetičku při návratu z nešpor nebo ministranta, který nám nosil svěcený chléb. Co se Brownovy fotografie Botticelliho Jara tkne nebo odlitku Neznámé ženy z lilleského musea, které jsou na stěnách a nad krby Maplových pokojů částečným ústupkem Williama Morrisa nepotřebné krásé, musím se přiznat, že místo nich byla v mém pokoji jakási rytina, představující prince Evžena krásného a strašlivého v tom jeho dolmanu.

To zase já mohu žít a myslet jenom v takovém pokoji, kde všechno je výtvar a řeč životů velmi se lišících od mého a dílo vkusu mi protivného, kde nenacházím nic ze své vědomé myšlenky, kde se mi rozněcuje obraznost pocitem, že se ponořuje do nitra cizího světa; cítím se šťasten jenom tehdy, když vstoupím – na Nádražní avenue, v přístavě nebo na Kostelním náměstí – do některého z těch venkovských hotelů s dlouhými, zimavými chodbami, kde vítr zvenčí zápasí úspěšně s námahou vytápěcího zařízení, kde jedinou nástěnnou ozdobou je podrobná mapa okresu, kde každý lomoz přispívá jen k zdůraznění ticha, jež jej ihned vystřídává, kde pokoje páchnou nevětráním, jež průvan sice smyje, ale nerozmetá nadobro; dýcháme tento prach nastokrát, abychom jim provanuli obraznost, která se jím okouzljuje a která si jej staví před sebe jako model, chtějíc jej v sobě znovu přetvořit s veškerým jeho obsahem myšlenek a vzpomínek; kde navečer, otevřeš-li dveře svého pokoje, máš pocit, jako bys znásilňoval všecken život, který tu zůstal rozptýlen, jako bys jej bral odvážně do ruky, když zavřeš opět dveře a vejdeš hlouběji do útrob pokoje, až k stolu nebo k oknu; jako bys usedl ve volné promiskuitě s ním na pohovku, zhotovenou

čalouníkem z hlavního okresního města, podle jeho představy s pařížským vkusem; jako by ses dotýkal všude nahoty toho života s úmyslem po-
buřovati sama sebe vlastní důvěrností, rozbaluješ-li své věci, hraje si na pána v tomto pokoji, překypujícím duší jiných lidí a zachovávajícím až do těch sporáků a do toho vzorce na záclonách otisk jejích snu, a běháš-li bosky po tomto neznámém koberci; máš tedy pocit, že se uzamykáš s tímto tajemným životem, když jdeš rozechvěně zastrčiti závoru; že jej strkáš před sebou do postele a že si s ním konečně uleháš do bílých prostěradel, která ti sahají přes obličej, zatím co nedaleko odbíjí kostel celému městu bezesné hodiny umírajících a milenců.

Nečetl jsem ještě dlouho v svém pokoji, a již zase bylo nutno jít do parku vzdáleného kilometr od vesnice. Ale po povinné hře jsem zkracoval poslední sousta svačiny, přinášené v košících a rozdělované dětem na břehu řeky, na trávníku, kam byla odložena kniha se zákazem ji znovu otevřít. Opodál v jistých hlubinách parku, dosti pustých a tajemných, přestávala býti řeka přímočarým a umělým vodstvem, vroubeným alejemi, kde se usmívaly sochy, s labutěmi na hladině, jež se občas čeřila vyskakujícími rybami; valila se střemhlavěji a prudkým tokem mýjela plot.

A někdy doma v posteli dlouho po večeri chránily mou četbu také poslední hodiny dne, ale jenom tehdy, když jsem dospěl k poslední kapitole knihy, kde už nezbyvalo mnoho stránek do konce. Tehdy riskuje, že budu potrestán, přistihne-li mě někdo, že nespím a že patrně po dočtení knihy nebudu spát celou noc, zažíhal jsem svíčku, jakmile rodiče ulehli.

Potom byla poslední stránka dočtena a kniha byla u konce. Bylo mi zastaviti bláznivý let očí a hlasu, běžícího za nimi neslyšně a zastavujícího se toliko hlubokým povzdechem, aby nabral dechu. Tehdy jsem vstal, a abych uklidnil jinými pohyby zmatek, tuze dávno již ve mně rozpoutaný, jal jsem se kráčet vedle své postele, oči maje upřeny na nějaký bod, jež byste byli marně hledali uvnitř pokoje nebo venku, protože byl jenom ve vzdálenosti duše, v jedné z těch vzdáleností, jež nelze měřiti metry ani mílemi jako ostatní a jež ostatně ani nelze s nimi dávat do jednoho pytle, díváme-li se na „vzdálené“ oči těch, kdož myslí „na cosi jiného“. Cože? Tahle kniha nebyla nic jiného než to? Už jsme neměli nikdy spatřiti tyto bytosti, jímž jsme věnovali větší pozornost a něhu než lidem živoucím, neodvažujíce se nikdy přiznat, jak velmi je máme rádi, zavírajíce knihu a předstírajíce lhostejnost a nudu, když nás rodiče přistihli při čtení a usmívali se, jak se zdálo, našemu vzrušení; už jsme se neměli tedy nikdy dověděti o lidech, pro něž jsme vzdychali a plakali?